

Ольга Маліновська, старший викладач

Львівської державної фінансової академії

ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

У даній статті розглянуті основні види кредитування малого бізнесу, а саме: банківське, небанківське та міжнародне кредитування, яке включає в себе міжнародні кредитні лінії.

Постановка проблем. Ефективне реформування економіки будь-якої країни, її структурні перетворення, відновлення виробництва, створення дієвої та ефективної ринкової й соціальної інфраструктури, формування конкурентоспроможного середовища є неможливим без створення відповідної бази як правової, так і фінансового стимулювання малого підприємництва.

В Україні існує сітка фінансових установ, які можуть створювати позитивні екстерналії для розвитку малого підприємництва:

Метою статті є охарактеризувати банківський кредит, діяльність в Україні Європейського Банку Реконструкції та Розвитку (ЄБРР) і Німецько-Українського Фонду (НУФ), USAID – Агентства США з Міжнародного Розвитку, TACIS – Програми Європейського Співтовариства та KfW – кредитної установи для відбудови Німеччини.

Вклад основного матеріалу. На даний час найпоширеніше – банківське кредитування. На практиці банки дуже обережно підходять до кредитування малих підприємств. Основні недоліки кредитування малого бізнесу полягають у тому, що виникають труднощі, пов'язані з оцінюванням майнових застав позичальників та фінансового стану суб'єкта господарювання, які нерідко працюють у напівтіні.

Чинниками, які обмежують можливість малих підприємств отримати банківський кредит, є:

- жорсткіші вимоги банків до малих підприємств щодо надання гарантій повернення кредиту внаслідок відсутності в останніх тривалої кредитної історії;

- підвищення виробничих ризиків;
- мобільність капіталу;
- специфічна структура активів, у якій є мінімальний внесок нерухомості, що міг би служити заставою повернення кредиту.

Для банків найголовнішим є забезпеченість кредиту. Сьогодні малі підприємства не в змозі виконати заставні зобов'язання, тому що вони не

мають достатньо активів, які є не досить ліквідні. Зрештою, і проценти за кредити такі високі, що навіть за сприятливих економічних умов повернути їх важко. Через неможливість отримувати кредити офіційно малі підприємства користуються послугами “чорного” ринку кредитів. Оскільки кредити видаються на певних умовах, то вони часто бувають такими, що зтягають “молоді” малі підприємства у тенета тіньової економіки.

Перед малим підприємством виникають такі проблеми, пов'язані з банківським кредитуванням:

- мале підприємство не може надати необхідного забезпечення для отримання кредиту;

- надто високі процентні ставки за кредитами;
- оформлення документів на кредит складне або забирає багато часу;

- термін кредитування недостатній [2].

На відміну від України, в Європі кредитуванню малого бізнесу міжнародні фінансові інститути надають великого значення. Так, у ЄС діє спеціальна програма, що передбачає розподіл фінансової допомоги, призначеної для кредитування малого бізнесу, через Європейський банк Реконструкції та Розвитку (ЄБРР), інші європейські фінансові інституції. Відповідно до програми ЄБРР відкриваються кредитні лінії для місцевих банків, що приєдналися до цієї програми. Максимальний розмір наданої позички – 250 тис. євро.

Європейський Банк Реконструкції та Розвитку (ЄБРР) і Німецько-Український Фонд (НУФ) шляхом спільних зусиль та за підтримки USAID – Агентства США з Міжнародного Розвитку, TACIS – Програми Європейського Співтовариства та KfW – кредитної установи для відбудови Німеччини, розпочали діяльність Програми мікрокредитування в Україні у 1998 році. Цільовою групою Програми є середні та малі підприємства, які функціонують у всіх сферах економіки. Середні та малі підприємства – це

ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

зазвичай юридичні особи та приватні підприємці з кількістю працюючих від 1 до 100 осіб на малих і від 100 і більше осіб на середніх підприємствах. Розмір кредиту становить від 100 до 125000 доларів США. Місячна відсоткова ставка з кредиту – від 1% до 1,6% для кредитів у доларах США і євро та 1,7 – 2 % для кредитів, індексованих у гривні.

Ці організації співпрацюють із вітчизняними фінансовими установами за такими програмами з кредитування малого та середнього бізнесу:

- кредитна лінія Національного банку України від ЄБРР для малих підприємств, згідно з Указом Президента від 14.07.92 № 379/92 “Про членство України в ЄБРР” Україна стала членом ЄБРР;

- німецька кредитна лінія НБУ від кредитної установи для відбудови (KfW) для малих підприємств;

- кредитна лінія на підтримку малого та приватного бізнесу, відкрита МінФін України у межах спільного зі Світовим банком проекту структурної перебудови вугільної промисловості.

Працюючи з іноземною валютою, вітчизняні банки розвивають власні кредитні лінії для малого бізнесу. Зокрема надання кредитів суб’єктам малого підприємництва в Україні покладено на кредитно-гарантійну установу, створену відповідно до Указу Президента України “Про утворення кредитно-гарантійної установи з підтримки малого підприємництва” №540/99 від 20.05.99, організаційно-правове забезпечення діяльності якої покладене на Державний комітет України з питань розвитку підприємництва разом із НБУ, а засновником цієї установи з боку держави є Український фонд підтримки підприємництва.

В Україні також створений Прокредитбанк (колишній “Мікрофінансовий банк”) – перша фінансова установа, яка спеціалізується на кредитуванні бізнесу та орієнтована на потреби підприємництва, і Укрексімбанк. Іншим прикладом кредитування підприємств є польський фонд під назвою “Мікро”, що надає позички, рівень повернення яких дорівнює приблизно 98%. Позитивним у діяльності банків є зростання довгострокового кредитування, яке з початку року збільшилось на 48,3 %, а також поліпшення якості кредитного портфеля. Проблемні кредити (прострочені і сумнівні) порівняно з початком року зменшились на 29,3%, а частка проблемних кредитів у кредитному портфелі скоротилась з 11,9% до 6,6%.

Кредити надавалися через

погоджені з ЄБРР комерційні банки-учасники на термін до 5 років під відсоткову ставку LIBOR + 8% річних. Застава повинна бути не меншою за 120% від суми кредиту.

За програмою мікрокредитування ЄБРР було надано 10819 кредитів на загальну суму 88,5 млн. дол. Кредити переважно були надані у сфері торгівлі, виробництва та послуг.

За програмою кредитування і рефінансування приватного малого підприємництва Німецько-Український Фонд надав 6800 кредитів на суму 44,5 млн. євро. Групи позичальників розподілялися так:

- 4028 кредитів мікропідприємствам та індивідуальним підприємцям без права створення юридичної особи для розвитку виробництва. Сума кредиту до 7,5 тис. євро із %-ою ставкою, що складається з EURIBOR +2,5% річних та маржі банку до 15% річних;

- 2740 кредитів малим підприємствам для розвитку виробництва та надання послуг Сума кредиту до 25 тис. євро із %-ою ставкою, що складається з EURIBOR +2,5% річних та маржі банку до 10% річних.

За кредитною лінією Міністерством фінансів затверджено 18 кредитів малого підприємництва на суму 16,5 млн. дол.

Недоліком програм кредитування по лініях міжнародних фінансових організацій є те, що клієнтам пропонується один вид продукту, відсутній гнучкий підхід до потреб потенційних клієнтів – малих підприємств.

Важливим напрямом розвитку малого підприємництва є формування стабільної податкової системи з метою послаблення податкового тиску, що дасть можливість створити додаткові матеріальні активи, які можна використовувати як заставу для отримання кредитів [1, 3].

Окрім усіх перелічених форм кредитування, є ще небанківське кредитування, яке включає кредитні спілки та кредитно-гарантійні установи.

Кредитно-гарантійна створена в грудні 1999 року в рамках здійснення державної програми підтримки малого і середнього підприємництва в Україні та відповідно до Указу Президента України “Про утворення кредитно-гарантійної

Умови кредитування кредитною спілкою

Умови кредитування	Київ та промислові центри	Малі міста
Розмір кредиту	100\$ – 3000\$	100 – 3000 гривень
Відсоткова ставка в гривнях: близько до ринкової – 30%		
Термін погашення: до 1 року		

ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

установи з підтримки малого і середнього підприємництва” від 20.05.1999 №540/99 [4].

Роботою Кредитно-гарантійною установою керує Правління на чолі з Головою Правління. Контроль за діяльністю Кредитно-гарантійної установи є Спостережна Рада та Ревізійна комісія.

Основними напрямками діяльності кредитно-гарантійної установи є гарантування повернення кредитів (інвестицій), що надаються кредиторами (інвесторами) суб'єктам малого та середнього підприємництва для реалізації програм та проєктів у сфері малого підприємництва.

Кредитно-гарантійна установа здійснює гарантування інноваційних проєктів малого та середнього бізнесу, а також розробляє і застосовує прогресивні фінансові схеми та технології, що сприяють створенню оптимальних умов доступу підприємств до фінансових ресурсів.

Клієнтами кредитно-гарантійної установи можуть бути малі підприємства виробничих галузей, сфери послуг, туризму, торгівлі, сільського господарства, приватні підприємства, а також підприємства, що працюють у технологічному ландшафті з малим підприємництвом, інкубатори малого бізнесу.

Головними принципами діяльності кредитно-гарантійної установи є:

- залучення до фінансування малого та середнього підприємництва максимально можливих обсягів коштів українських та іноземних банків, підприємств, інших фінансових структур на найвигідніших для підприємництва умовах фінансування;

- орієнтація на позабюджетні фінансові джерела;

- мінімізація ризиків неповернень кредитних ресурсів з тим, щоб не допустити відсутності фінансових засобів для підтримки малого та середнього підприємництва в наступні роки;

- “прозорість” у роботі.

Перешкоди, які стоять перед кредитно-гарантійною установою :

- відсутність законодавчого визначення статусу небанківських фінансово-кредитних установ, основних засад їх функціонування та підходів до державного регулювання. У цьому

контексті прийняття Закону України “Про фінансові операції та державне регулювання ринку фінансових послуг” є відчутним поступом у справі встановлення чітких умов для діяльності подібних фінансових установ;

- недостатня обізнаність підприємств різних форм власності, як і багатьох інших структур, про діяльність та особливості фінансових послуг, що надає КГУ.

За прогнозами аналітиків, у найближчі 2 – 3 роки обсяги кредитування мають зрости до 150 – 200% [5; 6].

Висновки. Отже, перед малим підприємництвом постають такі проблеми, пов'язані з кредитуванням:

- неузгодженість правових питань щодо кредитування малого підприємництва, саме з цим неможливо визначитись в оцінюванні майнових застав позичальників, тому мале підприємство не може надати необхідного забезпечення для отримання кредиту,

- мале підприємство не наважується брати кредит через високі процентні ставки;

- оформлення документів на кредит складне або забирає багато часу;

- у зв'язку з нестабільністю ринкової системи банки надають кредити на короткий термін, що є недостатнім для розвитку окремого підприємства та підприємництва в цілому.

1. Бобров Є.А. *Сучасний стан і перспективи розвитку кредитування малого бізнесу//Фінанси України. – 2004. – № 1. – С.103 – 108.*

2. Кривоног О.Л. *Банківське кредитування малого бізнесу//Фінанси України. – 2005. – № 8. – С.101 – 105.*

3. Кудінов А.С. *Стан та перспективи розвитку мікрокредитування в Україні//Актуальні проблеми економіки: науково-економічний журнал. – 2004. – № 7(37). – С.37 – 41.*

4. *Офіційний вісник України. – 1999. – №21.*

5. *Статистичний щорічник України за 2003 рік/ За ред. Осауленка О.Г. – К.: Техніка, 2004. – 598 с.*

6. www.yandex.com (“Форми фінансово-кредитної підтримки малого підприємництва”).

В КОЖНІЙ ФРАЗІ – ДУМКА

Мудрість значно краща, ніж сила.

Ксенофан